

מבשר למסור ישעורים בהסתכלות

שבוע של שחיתות בעירנו. כליל השליטי שדטה אסתר'קי את בעלה בתיאטרון "ציון", ולמחרת ביום ג', יום שהוכפל בו כיו טוב, שחטו הווננפלדים את שחיתתם הכשרה על במת ה"בסלאך" (בית-המטבחים) בעירנו.

בשעה שלש אהח"צ יצאה הוציץ כל ה"חלסטריה" הקדושה שלנו. הועד האשכנזי ור' חיים בראשה, ועמו שני השוהטים הכשרים והתמימים, ר' עזרא מימינו ור' ברגמן משמאלו, עם חלפים גדולים בידיהם, כמו שנאמר: "רוטמות אל בגרונם והרב פיפיות בידם".

ובוכותו של ר' חיים יצאו כל ארבע הבהמות כשרות. במאה שערים היה שמחה וישוה, וכשהתנפלו אחב"י על הכשר הכשר, צעק הקצב"הווננפלדי בגאון: הם כל בשר מפני בשר קדש!

ועכשיו יש לנו ב"ה שלשה מיני בשר בירושלם עיה"ק: בשר-ווננפלה, בשר-קוק, פריינקישע פלייש" להבדיל, בשר-הספרדים שהוא התיבחדאיסורא

ל"שכנו" ואפילו לאוסישקין, ויש גם בשר נוסף רלי רק לצנועין ולסגני מנהלים בבנקים שלנו כרתניא: הכל שוחטין ושחיתתם כשרה, ואפילו שחיתתו של חג' מוחמד כהן באיטליזי הגויים אשר בעיר העתיקה ואצל גרנד-ווסל, כידוע...

ובשעה שישבתי בהצגת "השחיתה" המוצלחה שבתיאטרון "ציון" וראיתי את שמואל-יוסל היושב ומתנענע בפאר תיו על הגמרא ומשנן בקול רם ובשקידה את המשנה: "הכל שוחטין", נזכרתי באהו תלמיד "החדר", שישב והור לפני רבו בקול גדול: הכל שוחטין — "אללעמען מעג מען קוילענען!" (את הכל כותר לשחוט!).

נתבהל הרבי ושאל מאת תלמידו: — הגם אותי כותר לשחוט? — לא! — ענה התלמיד — הן כתוב בפרוש: חוץ מחרש, שוטה וקטן. * *

ושוב מעשה ביהודי אחד, שהשיא את בתו והזמין את קרובו מהנכר לחתונה, למחרת החופה והנשף, קם היהודי ללכת לדרכו. הפציר בו המחנות ואמר:

— מכיון שעזר לי הקב"ה וזכיתי להשיא את בת הזקונים שלי למזל-טוב עליך להשאר בביתי עד אחרי "שבועי ברכות". אהר טבעת ימי המשתה, בקש היהודי לשוב לביתו והפציר בו בעל-

הבית ואמר: — הלילה! וזן בתי עוזבת אותי היום עם בעלה, ואתה קרובי היחיד והואל-נא ושב עמי ירח ימים. נענה לו היהודי וישב בביתו חדש תמים. כשבא להפיר מהמחותן ולהודות לו על מדת הכנסת אורחים שקיים בו בעין יפה, הוציא בעל הבית מכיסו ניר והגיש ליהודי השבון על סך 50 רובלים. — מה?! נזעק היהודי בתמהון — וכי אני רציתי להשאר בביתך, הן אתה הפצרת בי ואשאר, ועכשיו עוד אתה דורש ממני דמי אכסניה?

— ומה רעש? — ענה בעל הבית בניחותא — וכי בביתך אותה, אינך עושה הוצאות לאכילה? והרי אני עשיתי לך עוד הנחה גדולה כמו לקרוב אכתי ודרשתי רק חמשים ר"כ? ...

בקצור אחרי טענות ומענות ודו"ד ביניהם, אמר המחנות: — יודע אתה מה? הנה הרב דמתא גרפה למולנו, נכנס אליו וכאשר יפסק כן יהיה.

לאחר ששמע הרב את הטענות כישני הצדדים לא חשב הרבה ואמר: — פשרה! ישלם היהודי את החצי ובאין ברירה הוציא היהודי המסכן מיצהו מטבע של כ"ה רובלים ושלשל במחילה את הכוזמנים לתוך ידו של המחנות, דמי אושפיזין. ואולם, כשאך יצאו מבית הרב, החזיר לו המחנות את הכסף ואמר לו: הא לך את כספיך

— מה?! אמר היהודי בתמיה גדולה — ולמה איפוא דרשת ממני את הכסף מתחילה ומישבתני אל הרב לדין-תורה? — אמנם הצחק עמך — ענה בעל-המשתה, — אבל רציתי רק להראות לך את הושר של הרב שלנו...

והנמשל — הוא כמובן, הפעשה של השחיתות בעירנו. אמנם, על צד האמת, הרי כל הפרוד הוא רק כלפי חוץ, לכל ידעו הלילה הגויים בחבר האומים שיש כשרות בישראל חוץ מזוננפלד. ושני השוחטים שלו, הרי בקרו במוצ"ש את הסוד בשם ה"זקן", שאינו מתנגד הלילה לשחיטה של רב קוק ואם לא "ירעישו עולמות" נגדם סופם של כל השוהטים להתאחד והיו לבשר של אהר, אלא שכל הפירוד והטרדם הזה הוא, כדי להראות את הושר של הרב פסח צבי פרנק — והערתו הידועה של אלמליח כדאר-היום הלא תוכיח!...

וכשקראתי בשבוע זה בעתונים את הבשורה הטובה ע"א העברת קרן היסוד וכל "העולם" כלו מלונדון המעטירה לירושלם עיר הבירה, עלה בזכרוני מעשה נאה, שספר פעם אחת ר' נחום סוקולוב, בשעה שעמד ודרש בקרנגייהול בניו-יורק לפני יהודים

עשירים ע"א "קרן היאזוד". היה הית יהודי עשיר — כך פתח סוקולוב — וקמצן גדול לא-עליכם, שלבו רחוק מאד מכיסו. והרב דמתא, ר' נחומצ'י מגרודנא, בא אליו לקבל נדבה לטובת בית-החולים שבעיר. מסתמא התעקש הגביר ולא רצה בשום אופן לפתח את ידו, כנהוג גם אצלנו. ואולם הרב לא זו מכינו, מכיש כאוהב-עמי שלנו מקרן הקימת, ומרר לו את חיו עד שהירים הגביר את ידו וה"חריבץ" לו מכת-לחי.

קם הרב נחומצ'ע ואמר: — פאני גביר, סטירה זו נתת לי, ומה אתה נותן לביתי-החולים? ושואל ר' עזיכות את תלמידיו ותל-מידותיו הנדיבים והבלתי-נדיבים: מה אתם נותנים לקרן-היסוד, סטירות או ליר'ת? מה אתם מהל-קים, רבותי, לשליח-מצוה של פה"ס הבאים לבקרכם בחצרותיכם ובמשרדיכם: מחטאות או המזאאות? ...

אגב, קבלתי בשבוע זה מכתב מתל-ידי הנעלה אשר במצרים ובין יתר הדברים הוא שואל ממני, מה פשעם ומה הטאתם של אחב"י בצפון אפי-ריקה, ששלחה עליהם קרן-היסוד את הד"ר בוכמיל, הנקרא בלשונם הצר-פתית: "בושמיל". ומתוך זעף הוא מסיים במכתבו:

Ce n'est pas un Bouchmil, mais c'est un mille-bouche.

ופרושו בלח"ק: אין זה בושמיל, אלא להיפך: "מיל בוש" כלומר: אלח-פיות... * *

ומביון שאנו מדברים בקרן היסוד, נימא מילתא גב בקרן הקימת. הראיתם מימיכם שתי אחיות בבית אהר, שתיהן בוגרות והגיעו לפרקן, ובכ"ז כשבא ההתן לבית כדי "לר-אות" את הכלה, הצעירה שולחת את הבכירת שענייה רכות והיא עצמה מס-תרת מאחורי הדלת...

מתחלה היו שתי האחיות-הקרנות מתנגחות זו בזו ומרב התהרות היו אהב"י נפטרון ומשטמטים משתיהן, ואולם בזמן האחרון באו ב"ה לידי הסכם בדבר המס-העצמי. לקרן-הקימת ער פונט אהר ומשם ואילך — לקרן היסוד. הבכירה קודמת, עוד עימי לבו ואי"ה בשבוע הבעל"ט נוכח לכו"ס שני של הקה"ק בקרית-ענבים, ונשמע שוב את הדרשה המצר-ינה של אוסישקין. ואולם חרששני שמיאלא יספרו לכם את הכל, וע"כ אפי-פר לכם אני מתחת לקו את הדרשה ששמעתי כפי יודעי-דבר, ור' עזיכות יודע מה שהוא מספר ואינו חושש חלילה ל"הכחשות" של מוגי לב...

מעשה באלף קופסאות בירושלם שהוציאו מהן בחדש האחרון 20

לירות, ול"כ לירות בת"א העשירה... ומעשה ביהודים היושבים על ארץ-נת קה"ק ב"מיקוד חיים", שהם מדקדקים וזהירים ב"תחום שבת" כידוע, ונזהרים מלקבל קופסאות סה"ק, בכל-יראה ובכל-ימצא בביתם. ואהר מהם — כך מספר לי תלמידי הנאמן — נתן לפקיד-הגובה המהאה על סולל-בונה, שיק שהולך-והוזה, מחמת ששכה, כנראה, כי חשבנו שם נסגר עיד לפני שנתים ימים...

ושוב מעשה בפקיד עליון המקבל 80 פונט לחדש שאין מוצאים בקופסתו אפילו 80 מילימים, כלומר 8 גרוש לחדש, לקיים מה שנאמר: ואחד מאלף לא מצאתי... ונפלא הדבר: פקיד-גנרל המוציא 200 פונט לנסיעות ולהוצאות סטנות מקבל רק 60 פונט לחדש, ופקיד-הייל המכונים 200 פונט במרוצתו ובעקטנותו האידיאלית מקבל בבת אחת — יש שה פונט לחדש...

הזכרים אתם בודאי את המעשה האיפיי באהו העסקן חוקן, עו"ד ידוע מאחינו הספרדיים בעירנו, ששלחו אותו לפני עטרים שנה מטעם חברה לאומית כיפי לשם גאולת-הארץ בחברון, כשהור מנסיעתו, הגיש את חשבון הנסיעה למנהל החברה:

נסיעה בעגלה מירושלם לתברון וחזרה — 8 בשליקים. "קהוה מורדה" (קפה מר) ב"באו"

אשר בדרך — חצי בשליק. הוצאות אכסניה שלשה בשליקים והצי — אמור מעתה: תריסר בשליקים עגלים וקשים!

כשראה הנזכר את החשבון המזפרו הוה, התחיל מהייך, כאומרי: "בטלו שבמותך!" ולא הוסיפו, כמונו, לשלחו עוד בנסיעתו, כדי שלא לבייש את השבונות המנהלים והפקידים העליו-נים...

ואני, ר' עזיכות, אומר לכם: הדרחוב — אלה הם החיים. יפים או מכוערים, אבל אלה הם החיים היחידים והאמתיים שלנו. רק ברהוב אפשר לראות כבל הנעשה והנשמע אצלנו, ורק ברהוביפו בעירנו אפשר לראות יהודים הטובעים בגוף וברפש עד חסר כור ממש ושוליו הקפוטת מלובלבים ומרופשים בגללי טיט, עד החגורה, עקודים, נקודים וברורים, ממש כמו אצל השדכנים הידועים.

ואם רוצה אתה להכיר את פני הדור ודעותיו, אל תלך לא לאספת-נבחרים ובלתי-נבחרים ואף לא ללשכת העהונות במלון יו, צא ולכדי: "מה עמא דבר", רמ מן החוץ אפשר ללמד על הפנים, על התוך...

ולפיכך אוהב אני לסוב בערדלי בדרובות עירנו (אחד מהם, כלומר הערדלים, נשאר ב"ים הגדול" אשר ברחוב בית-הכרם...) ולהסתכל, ברכי,

בבית ויתלפן לי לבנס לא פחות מעשר פעמים שעלי להתיצב תומ"י בהעי' ריה. טלפנתי לעירייה והודיעו לי — להד"מ. בקצות, אני טלפנתי והם טלפנו ונתברר לי כי זהו ענין ה"סוכה" שלי, שהרסתי לפני כמה שבועות.

וסוף דבר: אחרי כל ההרפתקאות והריצות של השוטרים מהתם להכא ומהכא להתם אחרי המספרים של הסר כו", קבלתי התראה רשמית בשבוע זה בחתימתו הקדושה של הראים בכבודו ובעצמו להרם במשך 3 ימים את הסר כה שהלכה לעולמה לפני ירחים אחרים. תלמידך ה ב נ ג א י.

אמר עזמות: על זריוותם של שוטרינו ופקידינו בבלידיה יש לי ב"ה המר לתדיסר שעיר רים, אבל מעשיה אחת יכול אני לספר לכם מיד, מחמת שזה היה תמול שלי-שום:

מיורענו מר מלניק נתפט לרשות ע"י הכולשת הזריוה שלנו בשעת עבודתו באופירה וגם בשוק וקבל התראה להת" יצב למשפט בחיפה, עפ"י הזמנה שבאה משם במכתב אל תיבתדאר 186, שהוא מספרו של מלניק. אחרי כל הטלמולים והצרות, נתברר כי המסר פר של תיבתהדאר הוא לא 186 אלא 986, והמוזמן לעדות הוא איש אחר, גוי גמור, וטעות גוי מותר...

עזמות

גיסא ואומר: "לא לשלם" — ולסוף הוא משלם את החצי. אבל יהודי שוקנו קצר תופש את שערו הקטן כונב־הלטאה ואומר בקצ' רה: "חייב אנכי, אבל איני רוצה לשלם — והסל"א!..."

יכמו להכעים — בסוף השעור הגיע לידי מכתב מאת תלמידי השולחני, שהנני מוסר לכם בזה בכתבו ובלשונו ממש: לכבוד מורנו ורבנו הגדול ר' עזמות שליט"א! פה עיה"ק תוכב"א.

אני אחד מתלמידיך המדובאים, שלא זכיתי עדיין לבית־דירה משלי, באשר אין לי בר מיותר לשימו בעביסין בקפת־מלוח, והנני מתגורר עם בני-ביתי שיחיו בבית איש אחר. בכ"ז, לכבוד חגי־הסוכות הקימותי לי סוכה נאה משלי על המרפסת של בעה"ב, שעמרה על מכונה כל ימי החג, ואחרי הסוכות הסירותי את הסכך ונשאר רק הרפנים, מפני שלא היה לי מקום להניחם.

והנה ביום 26 לה' נובמבר קבלתי פקודה מהבלדיה להודיד את הסוכה ואם אין יטילו עלי קנס. קבלתי עלי את הדיו ומלאתי את גורת העיריה לכל פרטיה ודקדוקיה בזמנה ובמועדה, ואי-לם ביום עש"ק העברה נתכבדתי בבקור רשמי בביתי ע"י השומר, שלא מצאני

בבנקים ובקופות־המלוח, כידוע, שגרמו למשבר ר"ל, אסיום כמעשה קטן מעני' ינא־דיומא, לא שלי אלא ששמעתי מפי תלמידי ברכבת. מנהל בנק, בלומר: מלוח ברבית בארצנו, קרא את בנו אל מטתו כדי לצוות לפני מותו ואמר לו:

— הנני הולך בדרך כל הארץ, ואתה, בני, כלל זה יהא נקוט בידך — אם יבוא אליך יהודי שוקנו מגדול למעלה מג' טפחים תלוח לו כסף. אם יבוא אליך יהודי שוקנו ארוך, אבל מחולק לשנים — תלוח לו רק את המחצית, ואולם כבוא אליך יהודי בעל זקן קצר וקטנטן בסנטרו — אל תלוח לו כלום!

— ומאי טעמא?, שאל הבן?

— הכעם הוא פשוט, ענה האב, יהודי שוקנו מגדול, כבוא יום הפרעון, הוא מתיישב בדעתו. אוהו בוקנו האי רוך ועובל בידו עליה מלמעלה למטה ונמלך בדעתו: אמנם כן־ן, חייב אני כסף, ועד שידו מגעת לקצה הזקן הוא מחליט ואומר: צריך לשלם! יהודי שוקנו מחולק לשנים, נוטל את החצי האחת בידו הימנית ואומר: "אמנם בעל־חוב הנני", ובידו השמאלית הוא מחזיק את החצי השניה ואומר: "אבל אין לי לשלם!". מחליק את זקנו מהאי גיסא ואומר: "כן לשלם" ולאידך

עברית, וברוסית: "גיגינה" כמו "ד"ר גירצל" בעברית: הירצל, גינה (היינה) וויקטור "גוגו" בעברית: חוגו... הפצתי לכפר לכם גם ע"א האופירה האנגלית "פיישונס", אבל הלכתי באמר צע מפני שלא היתה לי "סכלנות"...

וכביון שאנו עוסקים בכלשנות ובשפות לועזיות, אספר לכם מעשה לא ב"שחיטת" אלא באכילה במלון בך נחום שבו התארחתי בת"א: שני אורחים ישבו אל השלחן לצדי ואכלו כאות נפשם ולא היו מסיחין בסעודה, ואולם מתוד פ"צופם, מנהגם ודרך אכילתם ניכר היה כי שניהם יהודים ואינם מכירים זא"ז.

לאחר שגמרו את ארוחתם השמנת, קם אחד מהם ואמר בקול דם לשכנו בגרמנית טהורה: Mahilzeit! "מאהלצייט!". מיד קם השני, הש" תחוה קצת לפני שכנו, עשה "באו בשלום", כמיציג את עצמו ואמר לו: "יאנקיל!". סבור היה כי שם שכנו "מאהלצייט" ולא ידע כי אהב"י מכריז זא"ז בלשון דייטש אחרי האכילה כגון: לרפואה ולחיים, או "יתבשם לך", והתודע אה הוא לשכנו בשמו: יאנקיל... * * * ומחמת צוק־העתים והסר המוזמנים

הסביר להם הגאיד הערבי בלשונו וספר כי בונים כאן בית־ספר גדול למיסיון. — ומה עושים כאן היהודים? שאל אחד התיירים. — הנוצרים נותנים עבודה גם ל"זש"י" (יהודים), ענה הגאיד במנוחה... * *

אנב אורחא נכנסתי למשרד הדאר ושמעתי שיחת הפקידים מכני־דודנו באנגלית: What is the sum of this Barcell? (parcel) ז"א: מה הסכום של ה"ברסל"? (במקום פרסל: חבילה), ואת ה"בר-סיל" הזה בטא בלשון מלרע ולא מלעיל בדרך האנגלים, אלא נוסח ישמעאל. והעיד לו חברו ג"כ באנגלית: You must not say "bareel"—say with a "b" (p) like "backet (packet).

ז"א: אל תאמר: "ברסל" כמו "בלודי נייטיב" אלא ב"פ" (רצונו לאמר פ) כמו "בקיט" (רצונו לאמר: פקיט). ממש כמו בעל המספרה החדשה, שהתפאר כי החליף את השם "פטרר גרד" לשם "מספרת היגינה". — ולמה בחרת דוק במלה "היגינה" שאינה עברית? — איך זה?—ענה לי בעל־המספרים בעברית שלו — ה י ג י נ ה היא מלה

אמריקאי, יהודי דוקא, שבא למצרים והביא "קרבו" של שני ימים שלמים — כך ספר בעצמו — בשביל "פלסטיון". ומחמת שאחינו האמריקאים הם זרזים ולומדים את כל התורה הא"י על רגל אחת, הספיק גם התייר שלנו, הד"ר ו—סקי, הודות לבני לויתו הגאיד הערבי והנהג מבני־דודנו, לראות בשני ימים ובמהירות הבזק את כל ירושלם...

— האם ראה כבודו את המכללה העברית? שאל מאתו אחד ממכירי הרופאים. — ענה התייר האמריקאי, Oh, yes! ראיתי את ה"יוניברסיטי", אבל עלי להודות כי לא מצאתי שם כלום, אני נתתי כסף רב, אבל, מצאתי שם אכזבה!...

תמה הרופא ואמר לו: — הן אני עובד במכללה כל הימים ומדוע לא זכיתי לראות שם את פני כבודו? ואולם, אחרי שיחק קלה נתברר הדבר כי התייר שלנו בקר את ה"יוניברסיטה" ב ש ב ת ק ד ש וראה אותה, במחילה, מ ב ת ו צ... וכשעברתי בימים האלה ברחוב "אבינו מלכנו" לפני המגרש של המלון הגדול העומד להבנות אחרי גמר ה"פאר רוד", ראיתי קבוצת תיירים אמריקאים העומדים ומסתכלים בעבודת החלוצים.

ויונקים יסדות עזו. ספרו לי בתל־אביב כי ביום שהובילו את ארונו על המנוח פרסיי, נגש משוררנו הלאומי הגדול אל כתו הקטנה והנהמדה של המנוח ואמר לה מתוך חבה: התרשיני, ילדה לנישקך?

— כן, ענתה הילדה, אבל בתנאי אחר, שלא ידברי לא רוסית ולא ז'רגון ברהובות... ואני הייתי "בעלן" בשבת קדש ההולפת, פרשת בשלה, בחיותי בתל־אביב, לעמד ברחוב א ל י ע ז ר ב ך י ה ו ד ה ולמנות את מספר העוברים ברחוב לבית־העם ולתל־נורדוי ואת לשונותיהם.

מפני כבוד שבת ופחד השוטרים "שומרי השבת" בת"א, לא יכלתי לצע"י הגדול לרשם בדיוק אפילו את מספר המדברים עברית ומנתי אותם באצב"עית ידי הימנית, ואולם לפי הסטטיס"טיקה שעשיתי בע"פ במשך חצי שעה "על השעון", השבתי כי לו קם בך יהודה יקברו ונסע כמוני לתל אביב לשמע את כל השפות ברחוב, היה מסיר בעצמו את השלט וקובע במקומו שלט אחר: "ר ח ו ב ב ב ל"...

וכביון שמתכוונים הרבה לקראת ענת התיירים בעירנו, מצוה לספר לתלמידי מעשה שהיה בתייר אחר

פעם במאה־שערים אצל הישיבה בין מנחה למערב ופעם בעיר העתיקה ובבית־העם, להכדיל, כי דוקא ברחוב רואה אני עין בעין את החיים היהודים כמו שהם, איך הם הולכים ילאו הם הולכים... דוקא בתוך המחומה של החיים, מוצא אני את עצמי יותר אנטימי, יותר בביתי... והנה, למשל, עברתי בשבוע זה בסיטטא אשר בין מהלקת העליה ובין בית־היתומים דיסקין, והנה הגיע לאזני קול צעקה: איי־איי־איי! נגשתי אל החלון והצצתי מבעד לסבכת הוטייהכרול הקרועה וראיתי לפני מחזה נודר ומרהיב־עינים בתוך פרתף הנקרא "חדר": שלשה תלמידים יתומים יושבים על הספסל ומשיטים את ידיהם הקטנות והמלמד הצעיר ער טד עליהם במוטיהעין אשר בידו ומחלק להם מנות יפות ומונה: אחת ואחת, אחת ושבע! היתומים צועקים בדמעות ובז'רגון: "רבי, נישט אינך!" (רבי, לא אני!) ומראים באצבע איש על חברו, ששחקו בכפתורים. למולם הרים אחד התלמידים את עיניו אל החלון וקרא: "הנה עז מא" וועס!", ומיד נפל הכטה ארצה והקר מידיההטרגידיה ננטרה... * * * הוא אשר אמרתי: מפי עוללים